

بخش دوم

همیاری

لیلی محمدحسین

آموزش و پرورش در جهان

کنند، معمولاً مورد کم‌توجهی یا بی‌توجهی قرار می‌گیرد. معلمان باید الگوهای ارتباط متقابل بین دانش‌آموزان را شکل دهند. این ساختار بر میزان یادگیری دانش‌آموزان، احساسشان نسبت به مدرسه و معلم، احساسشان نسبت به هم و عزت‌نفسشان تأثیر زیادی می‌گذارد. دانش‌آموزان هنگام یادگیری به سه روش اساسی با هم ارتباط برقرار می‌کنند. می‌توانند با هم رقابت کنند تا ببینند چه کسی «بهترین» است؛ ممکن است بدون توجه به دانش‌آموزان دیگر، برای رسیدن به هدف، به طور فردی کار کنند؛ ممکن است با علاقه به یادگیری با یکدیگر، به شیوه‌ی همیاری کار کنند.

در حال حاضر، در بسیاری از کشورها از جمله کشور ما، شیوه‌ی رقابتی بر روابط دانش‌آموزان حاکم است. البته تحقیقات نشان می‌دهند، اکثریت وسیعی از دانش‌آموزان در ایالات متحده‌ی آمریکا، مدرسه را چون مؤسسه‌ای می‌دانند که در آن هر فرد می‌کوشد کار را از دانش‌آموزان دیگر بهتر انجام دهد. این انتظار رقابتی، وقتی دانش‌آموزان وارد مدرسه می‌شوند، وسیع است و ضمن این که در مدرسه پیش می‌روند، این انتظار شدیدتر هم می‌شود. [جانسون و جانسون، ۱۹۹۱]. همیاری بین دانش‌آموزانی که از موفقیت‌های یکدیگر خوش‌حال می‌شوند، همدیگر را به انجام تکلیف تشویق می‌کنند و یاد می‌گیرند با وجود تفاوت‌ها، با هم کار کنند، هنوز بسیار به ندرت اتفاق می‌افتد.

استفاده از روش‌های ساختاردار همیاری، علاوه بر تقویت مهارت‌های اجتماعی و ارتباطات بین فردی دانش‌آموزان، پیشرفت تحصیلی آنان را نیز تقویت می‌کند. در مدارس ژاپن، آموزش زبان انگلیسی با مشکل جدی مواجه است. کلاس‌ها با روش ترجمه اداره می‌شوند و توانایی دانش‌آموزان ژاپنی در صحبت کردن و درک مطلب از راه گوش خیلی خوب نیست. به همین علت، وزارت آموزش و پرورش ژاپن با کاری تحقیقاتی، معلمان زبان انگلیسی را به استفاده از روش‌های همیاری تشویق کرده است. تحقیقات نشان داده است، استفاده از این روش‌ها، در تقویت مهارت‌های مکالمه‌ی دانش‌آموزان بسیار اثربخش بوده است. چارچوب استفاده از این روش در کلاس‌های زبان انگلیسی ژاپنی برای تقویت مهارت صحبت کردن از این قرار است: با استفاده از کتابی که برای موقعیت‌های متفاوت گفت‌وگوهایی دارد، از ابتدا دانش‌آموزان مطلع می‌شوند که در هر

کلیدواژه‌ها: کارگروهی، همیاری، دانش‌آموزان.

اشاره

از آثار و برکات کارگروهی می‌توان به تبدیل شدن فضای «رقابت» به «رفاقت» نام برد؛ فضایی که در آن یادگیری با انگیزه‌ی درونی و نشاط همراه است. اما کارگروهی زمانی می‌تواند اثربخشی لازم را داشته باشد که براساس ساختار و روش مشخصی طراحی و پیاده شود. در نوشته‌ی زیر، با چند قاعده‌ی مهم کارگروهی آشنا می‌شویم.

کاری که امروز بچه‌ها با هم می‌توانند انجام دهند، فردا به تنهایی انجام خواهند داد. (لت ویگوتسکی، ۱۹۶۲)

مروری بر ادبیات استفاده از روش‌های همیاری در کشورها نشان می‌دهد، معمولاً در نظام‌های آموزشی، برای آموزش معلمان در ارائه‌ی مواد آموزشی (کتاب‌های درسی، برنامه‌های آموزشی و از این قبیل) و همچنین برقراری ارتباط مناسب با دانش‌آموزان، وقت زیادی صرف می‌شود. این که دانش‌آموزان چه‌طور با هم ارتباط برقرار

استفاده از روش‌های ساختار دار همیاری، علاوه بر تقویت مهارت‌های اجتماعی و ارتباطات، بین فردی دانش‌آموزان، پیشرفت تحصیلی آنان را نیز تقویت می‌کند

این تمرین‌ها انجام نشوند، دانش‌آموزان آماده‌ی انجام فعالیت‌های یادگیری در گروه نخواهند بود.

۳. قبل از انجام فعالیت‌ها، دانش‌آموزان باید بدانند عواقب عدم پیروی از قوانین چیست. مثل این که اگر نتوانند در گروه رفتار مورد انتظار را داشته باشند، مجبورند کار را به تنهایی به اتمام برسانند. در واقع می‌توانید با دانش‌آموزان نوعی قرارداد رفتاری کتبی نیز داشته باشید. ممکن است از دانش‌آموزان بخواهید همه این قرارداد رفتاری را امضا کنند و بعد آن را به دیوار کلاس نصب کنید.

۴. بعد از اتمام هر فعالیت، از دانش‌آموزان بخواهید کار گروهی‌شان را بررسی کنند. این بررسی نشان می‌دهد که آیا همه‌ی اعضای گروه در انجام فعالیت همکاری کرده‌اند و اعضای گروه این فرصت را می‌یابند تا همدیگر را ارزیابی کنند و برای کار گروهی اثربخش‌تر به هم کمک کنند؟

۵. حتماً برای این که به دانش‌آموزان اطلاع دهید زمان انجام فعالیت به اتمام رسیده است، از وسیله‌ی دیگری به غیر از صدای خودتان استفاده کنید. می‌توانید از صدای زنگ، خاموش و روشن کردن چراغ‌های کلاس و از این قبیل نشانه‌ها استفاده کنید. وقتی دانش‌آموزان مشغول گفت‌وگو در گروه هستند، ممکن است متوجه صدای شما نشوند.

۶. زمانی که دانش‌آموزان مشغول کار در گروه هستند، حتماً در کلاس قدم بزنید و کار گروه‌ها را کنترل کنید. این زمان، بهترین فرصت برای مشاهده‌ی کار دانش‌آموزان و ارزیابی فعالیت‌هایی است که طراحی کرده‌اید. این فرصت ارزشمند را صرف کارهای دیگری مانند تهیه‌ی طرح درس برای جلسه‌ی آینده و یا تصحیح اوراق نکنید.

پی‌نوشت

1. Let Vygotsky
2. Multi-level Models
3. Third International Mathematics and Science Study

منابع

1. Gilfert Susan & Croker Robert, Dialog Performances: Developing Effective Communication Strategies for Non-English Majors in Japanese Universities, published in The Aichi Gakuin Research Journal, General Education faculty #45, Volume 2, pp. 33- 49, November, 1997, iteslj.org/Techniques/Gilfert-DialogPerf.html
2. Frempong George, EXPLORING EXCELLENCE AND EQUITY WITHIN CANADIAN MATHEMATICS CLASSROOMS, <http://www.emis.de/proceedings/PME29/PME29RRRpapers/PME29Vol2Frempong.pdf>
3. <http://www.brighthub.com/education/k-12/articles/19616.aspx>

جلسه‌ی کلاس، به کدام موقعیت و گفت‌وگو می‌پردازند. دانش‌آموزان در گروه‌های کوچک دو نفره یا بیشتر، در کلاس درس حداقل به مدت ۳۰ دقیقه برای ساختن گفت‌وگو کار می‌کنند و با استفاده از هدایت معلم و منابعی که در اختیار دارند، می‌کوشند مکالمه‌های کتاب را به میل خود تغییر دهند و به کمک هم طوری آماده شوند که بتوانند گفت‌وگو ساخته شده را برای دانش‌آموزان دیگر اجرا کنند [۱].

معلمان و دانش‌آموزان ژاپنی از این روش لذت می‌برند. این روش مشکل کار کردن با کلاس‌هایی را که تعداد دانش‌آموزان آن زیاد است، حل می‌کند. در عین حال، به معلم امکان می‌دهد که با تک تک دانش‌آموزان ارتباط برقرار کند. دانش‌آموزان در سطح توانایی و علاقه‌شان، به زبان انگلیسی کار می‌کنند. روش‌های برقراری ارتباط، به زبان انگلیسی تمرین و تقویت می‌شود. زبان مورد استفاده در کلاس نیز معنادار و برای برقراری ارتباط است.

مثال دیگر از کشور کانادا است که برای ایجاد فرصت‌های برابر در یادگیری آموزش ریاضی برای دانش‌آموزان، کاری تحقیقی درباره‌ی اثربخشی «الگوهای تدریس چندسطحی»^۲ انجام داد. البته این کار تحقیقی بعد از گزارش عملکرد دانش‌آموزان کانادایی در آزمون تیمز^۳ سال ۱۹۹۵ انجام گرفت. نتیجه‌ی تجزیه و تحلیل اطلاعات در این تحقیق نشان می‌دهد، کلاس‌هایی از همه موفق‌تر بودند که معلمان ریاضی متخصص داشتند و اتفاقاً معلمان آن‌ها از گروه‌بندی بدون ساختار کمتر استفاده می‌کردند و فرصت تعامل با تک‌تک دانش‌آموزان را داشتند. بنابراین، استفاده از کار گروهی بدون ساختار می‌تواند اثر معکوس داشته باشد. در بهترین حالت از این نوع کار گروهی، دانش‌آموزان پاسخ‌هایشان را در اختیار هم قرار می‌دهند، در حالی که درک آنان از مواد آموزشی عمیق‌تر نمی‌شود. اما در روش‌های همیاری، معلم قبل از کلاس درس، ساختار کار گروهی را به دقت تدوین می‌کند؛ به طوری که هر عضو تیم برای یادگیری مواد آموزشی مسئول است [۲]. ارتباطات متقابل با سطح بالایی از مشورت درباره‌ی مسائل، هنگامی رخ می‌دهد که معلمان به طور روشن مسائل را توضیح می‌دهند، راهنمایی‌های خاص ارائه می‌دهند و نقش اعضا را در گروه مشخص می‌کنند.

همان‌طور که در این تحقیق نیز روشن شده است، برای اجرای روش‌های همیاری در کلاس درس (کار گروهی با ساختار) باید قبل از کلاس طراحی آموزشی به طور دقیق انجام شود و در حین کلاس، دانش‌آموزان با راهنمایی‌های دقیق معلم هدایت شوند. آن‌چه در زیر می‌آید، توصیه‌هایی برای مدیریت مؤثر کلاس به هنگام استفاده از روش‌های همیاری است [۳]:

۱. قبل از این که هر نوع کار گروهی را شروع کنید، دقیقاً به دانش‌آموزان بگویید چه نوع رفتاری را از آن‌ها انتظار دارید. به آن‌ها بگویید چه قدر بلند می‌توانند صحبت کنند و آیا اجازه دارند ضمن کار از سر جایشان بلند شوند؟ نشانه‌های زمان پایان فعالیت را نیز برایشان توضیح دهید.

۲. بعد از این که دانش‌آموزان از انتظارات شما مطلع شدند، آن‌ها را تمرین کنید. آن‌ها را گروه‌بندی کنید و بگذارید با بلندی صدای مورد انتظارتان، با هم صحبت کنند. به خاطر داشته باشید تا